

بررسی یادگیری به روش جیک ساو

صغری زاده صفری^۱، فرامرز علیدادی^۲

^۱ کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، معلم ابتدایی استان کرمانشاه (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی آموزش ابتدایی، معلم ابتدایی استان کرمانشاه

چکیده

مقاله حاضر از نوع مروری کتابخانه ای است که با توجه به نظرات اندیشمندان این عرصه نگاشته شده است. هدف از نگارش این مقاله بررسی یادگیری به روش جیک ساو است. نتیجه نشان می دهد که یادگیری مشارکتی یک روش تدریس موفق در گروه های کوچک است. در این روش، در هر یک از گروه ها، دانش آموزان با توانایی های متفاوت و با استفاده از فعالیت های یادگیری گوناگون درک خود را نسبت به موضوع درسی بالا می برند. در فعالیت های گروهی بر استقلال، تشویق، تقویت و یاری همه افراد گروه اهمیت زیادی داده می شود. دانش آموزانی که با یادگیری مشارکتی از نوع جیک ساو آموزش می بینند، به مسائلی از قبیل کنترل زمان، بررسی اهداف، ایجاد ارتباط بین مطالب جدید و قبلی و درک مطلب درس توجه می کنند و در نتیجه پیشرفت تحصیلی بالاتری کسب می کنند.

واژه های کلیدی: یادگیری، یادگیری مشارکتی، روش جیک ساو

مقدمه

این روش یکی از الگوهای روش تدریس مشارکتی است که برای محیط های آموزشی مناسب می باشد و در سال ۱۹۷۸ توسط آرونسون به کار برده شده. در این روش فراگیران به گروه های ۴ تا ۵ نفره تقسیم می شوند. آرونسون گروه های ۶ نفره تشکیل داد، ولی امروزه با توجه به نتایج تحقیقات بسته به شرایط، تعداد اعضای گروه فرق می کند.

روش جیگ ساو یک متد ویژه مشارکتی است که نزدیک به ۳ دهه پیشینه موفقیت سودمندی را در ابعاد مختلف تربیت به همراه دارد، توانسته است در کاهش تضادها و نابرابریهای نژادی، ایجاد جوش و پویایی یادگیری، نقش ارزنده ای را ایفا نماید (رابرت، ۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱).

روش جیگ ساو یکی از ویژگی های برجسته را نسبت به سایر روش های ویژه یادگیری مشارکتی دارد که در آن افراد، تیم های ویژه و تخصصی پیرامون آن قسمت از بحث با موضوعی که انتخاب کرده اند، تشکیل می دهند و این امن فرصت وید که برای تمرین مهارت مسئولیت پذیری و سایر مهارت های اجتماعی است (آرونسون و همکاران، ۱۹۷۵).

این روش که ابتدا به وسیله آرونسون و همکاران در سال ۱۹۷۸ میلادی طراحی شد در این روش دانش آموزان برای کار کردن روی موضوع درسی که به بخش های مختلف تقسیم شده است تیم های ۴ تا ۶ نفره تشکیل می دهند برای مثال یک سفرنامه را می توان به بخش های گوناگون از قبیل سال های مسافرت اتفاق هایی که در طول این سفر پیش آمده، نتایج سفرنامه و مسائل مهم را تقسیم کرد، در این روش هر یک از اعضاء به مطالعه بخش ویژه خود می پردازد سپس اعضای تیم های مختلف که بخش های مشترکی را مطالعه کرد باند به منظور بحث و بررسی پیرامون مطلب مذکور یک گروه تخصصی تشکیل می دهند پس از آن هر یک به تیم خود بازگویی کردند و به منظور آموزش بخت خود به اعضای تیم در نوبت قرار می گیرند از آنجا که تنها راه فراگیری بخش ها شنیدن دقیق توضیحات هم تیم هاست انگیزه توجه به مطالب و کار هم تیم ها در سایرین تقویت می شود.

در کلاس های مبتنی بر الگوی جیگ ساو از الگوی یادگیری مشارکتی استفاده می شود این الگو دقیقاً مانند پازل (جورچین) است. در جیگ ساو نیز شرکت هر یک از دانش آموزان مانند هر تکه از یک پازل برای تکمیل کردن و فهمیدن کاملاً حاصل و نتیجه نهایی ضروری است. اگر نقش هر دانش آموز بنیادی باشد پس وجود هر دانش آموز نیز ضروری است و این به طور دقیق همان چیزی است که سبب موثر واقع شدن این استراتژی شده است (بهرنگی و آقایی، ۱۳۸۳).

فرایند روش جیگ ساو

بعد از اجرای این فرایند معلم بایست به ارزیابی میزان یادگیری دانش آموزان در موضوعات مد نظر پردازد. بایستی برآورد نماید که آیا همه دانش آموزان در فرایند یادگیری فعالیت داشته اند یا خیر؟ علاوه بر این بایستی از دانش آموزان نیز خواسته

^۱ - Robert

^۲ - Aronson

شود که به ارزیابی آموخته های خود و دیگر اعضای گروه اقدام نمایند و سپس بایستی اهداف و مباحث یادگیری برای جلسه بعد را مشخص نمود و جلسه درس را خاتمه داد (بهرنگی و آقایی، ۱۳۸۳).

روش آموختن با هم^۳

این شیوه را جانسون و جانسون در سال ۱۹۸۷ ابداع نموده اند. در این روش دانش آموزان در گروه های ناهمگن ۴ تا ۵ نفره مشغول انجام تکالیف خود می شوند. نتایج کار گروهی دوی پک ورقه منعکس می شود و مبنای دریافت نمره با روش های گروهی همین کار مشترک است محور اصلی موفقیت در این روش یادگیری مشارکتی فعالیت های درون گروهی مشترک و تشکیل جلسه های مباحث منظم درباره چگونگی بهتر انجام دادن یک کار گروهی است (بهرنگی و آقایی، ۱۳۸۳).

روش پژوهش گروهی

این روش به وسیله شلومو ساران و بیل شاران در دانشگاه تلاویو طراحی شد این روش در اصل یک طرح عمومی اداره کلاس درس است که طبق آن دانش آموزان در گروه های کوچک با استفاده از روش های مشارکتی بحث های گروهی و برنامه ریزی مشارکت فعالیت می کنند در این روش دانش آموزان به گروه های ۲ تا ۶ نفره تقسیم می شوند. پس از انتقی عنوان مورد مطالعه هر گروه آن را به بخش های کوچک تر تقسیم می کند و هر بخش را یکی از اعضاء مطالعه می کنند در آخرین مرحله هر پک ان گروه ها مجموع آموخته ها و یافته های خود را به صورت یک کار گروهی به بقیه کلاس ان ارائه میدهند (بهرنگی و آقایی، ۱۳۸۳).

جدول مقایسه فعالیت های گروه های مشارکتی با فعالیت های گروه های کوچک

گروه های همیار	گروه های کوچک
همبستگی مثبت وجود دارد، یا همه نجات میابیم یا همه غرق میشویم. گفتگوی رو در رو	هیچ همبستگی وجود ندارد دانش آموزان معمولاً برای خودشان کار میکنند. به ندرت جواب هایشان را با یکدیگر مقایسه میکنند.
پاسخگویی فردی وجود دارد هر دانش آموز باید بر تمام مطالب مسلط باشد.	باز خورد را به روی دوش دیگران گذاشتن، بعضی از دانش آموزان اجازه میدهند تمام کار یا بیشتر کار را دیگران انجام دهند.
معلم مهارت اجتماعی لازم را برای کار گروهی آموزش میدهد.	مهارت های اجتماعی را به طور نظام مند نمی آموزند.
معلم رفتار دانش آموزان را زیر نظر دارد. باز خورد و بحث درباره رفتار دانش	رفتار دانش آموزان مستقیماً مورد مشاهده قرار نمی گیرد. معلم اغلب با دانش آموزان دیگر کار میکند و یا درس جلسه

^۳ - Learning together

آموزان	بعد را آماده میکنند. هیچ نوع گفتگویی در مورد این که دانش آموزان چطور با یکدیگر کار کردند انجام نمی شود. حداکثر ممکن است گفته شود کار خوبی بود سعی کنید زنگ دیگر در هنگام کار کمتر شلوغ کنید.
--------	--

مقایسه فعالیت های گروه های مشارکتی با فعالیتهای گروه کوچک:

گروه های مشارکتی با مشخصه ها و ویژگی هایی که برای این نوع یادگیری برشمرده شد از سایر گروه های بدون رویکرد مشارکتی متمایز می گردند. الیس و والن (۱۳۷۹) تفاوت فعالیت در گروه های کوچک را با گروه های همیاری به شرح جدول زیر توصیف می نمایند. جاکوبز^۴ (۲۰۰۲) برخی تفاوت های میان آن کلاس هایی که تشویق کننده مشارکت و معیاری می باشند و آن کلاس هایی که منع کننده مشارکت می باشند را به شرح جدول زیر ذکر می نمایند (به نقل از قلتاش، ۱۳۸۳).

جدول تشویق کننده مشارکت و منع کننده مشارکت

کلاس درسی مشارکتی	کلاسی که منع کننده مشارکت است
به آنچه که هم ردیفان میدهند نگاه کنند، از آنان یاد بگیرند به آنها کمک کنید و با ایده های آنها شریک شوید.	نگاه به نوشته های خودتان کنید.
با بغل دستی به منظور مبادله ایده ها، مباحث توضیح دادن پیشنهاد کردن و سوال کردن هم صحبت شوید.	کار خود را انجام دهید و بگذارید همه کارشان را انجام دهند.
اگر احتیاج به یاری دارید از هم گروهی ها و دیگران کمک بخواهید قبل از اینکه معلم تقاضای یاری نماید.	اگر احتیاج به کمک به معلم دارید از معلم یاری بخواهید.
به هر دانش آموز یک فرصت بدهید که سخنگویی برای گروه باشد.	جهت جلب توجه معلم با یکدیگر رقابت کنید.
برای پادشاهای اصلی و فرعی مشارکت کنید.	برای جوایز و پادشاهها رقابت کنید.

سازمان دهی کلاس درس برای روش تدریس جیگ ساو

جرج جاکبز، مشیل پول و لاون این (۲۰۱۱) در ترتیب بندی کلاس درس برای یادگیری مشارکتی بیان می دارند که جهت سازماندهی کلاس اداری با مشارکت موثر، جنبه هایی نیاز است که مورد ملاحظه قرار گیرند. دانش آموزان نیاز به نشستن

^۴ - Jacobs

نزدیک به هم دارند و امر سهیم شدن در مواد آموزشی و استفاده از گفتگوی مناسب که مزاحمتی برای دیگران ایجاد نکند را تسهیل می نمایند (قلتاش، ۱۳۸۳).

ترتیب نشستن خود باید مولد مشارکت باشد اغلب شاهد بوده‌ایم که یک گروه عملکرد مشارکتی خوبی نداشته این فقط به خاطر اینکه نحوه نشستن افراد در گروه به صورت مناسب نبوده است. به عنوان مثال یک دانش آموز خیلی دور از گروه قرار گرفته است و دانش آموز دیگری چنان نشسته که به آسانی قادر به برقراری ارتباط با دیگر افراد نیست شکل زیر دو نوع نشستن را بیانگر است.

شکل نوع نشستن

در کلاس درس ترتیب نشستن افراد باید به گونه ای باشد که فضا برای چرخیدن در اطراف کلاس درس برای دیدن همه افراد در گروه ها وجود داشته باشد به گونه ایده آل معلم باید فضایی بین گروه ها داشته باشد و جایگاهی که بتوان به طور راحت کل گروه را در نظر داشته باشد.

دانش آموزان در طول کلاس نباید از جای خود حرکت کرده و مزاحم کار گروه های دیگر شوند اگر هم حرکتی لازم شد باید به آرامی به گونه ای صورت گیرد که مزاحمتی برای دیگر دانش آموزان ایجاد نکند.

در این طریقه نشستن اعضای گروه دارای شماره میباشند شماره های ۱ و ۲ و ۳ و ۴ همه دانش آموزان که دارای شماره مشابهی می باشند یعنی فرضاً همه آنهايي که شماره ۱ گروه ها می باشند در یک مکان مشابه از گروه می نشینند و برای مثال همه افرادی که دارای این شماره می باشند در صندلی جنوبی جایگاه گروه قرار

می گیرند. این امر برای دانش آموزان ساده تر و برای معلم جهت فهمیدن این که هر عضو گروه شماره چند است مفید می باشد (قلتاش، ۱۳۸۳).

ایجاد جو مشارکت در کلاس درس

علاوه بر ترکیب بندی دانش آموزان از جهت نشستن در گروه ها و سازماندهی کلاس مجموعه ای از اصول را به عنوان راهبردهای رفتاری می توان نوشته و در کلاس نصب کرد و در آنها بر اصولی تاکید نمود که به ایجاد جو مشارکتی یاری می رساند جاکوبز و همکاران (۲۰۱۰؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱) نمونه هایی از این اصول را به شرح زیر ذکر مینمایند:

- من فقط گوش میدهم زمانی که دیگران صحبت می نمایند .

- من دیگران را تشویق به همکاری مینمایم.

- من یاور دیگران بدون انجام دادن کار برای آنها هستم.

- من زمانی که نیاز به کمک داشته باشم خواستار یاری می شوم .

- من از ایده ها انتقال می کنم نه از آدم ها.
- من به خاطر دارم که با هم هستیم.
- من برای هر فردی ارزش و احترام قائل هستم به عنوان یک فرد به عنوان عضوی از کلاس فارغ از نژاد و مذهب ملیت یا صلاحیت علمی.
- من به موقع کلاس می آیم.

سازماندهی یادگیری مشارکتی جهت اجرا در کلاس درس

در زمینه سازماندهی، یادگیری مشارکتی نظریه های گوناگون مطرح شده است که در این قسمت به برخی از آنها اشاره می شود. به اعتقاد جانسون و متکازان یادگیری مشارکتی ساختار مبتنی بر همگان گویی را جایگزین ساختار رقابتی می کند و معلم در این فرایند باید کارگروهی را به گونه ای سازماندهی کند که شاگرد آن به راحتی بتواند به سبک دانش و تجربه نائل شوند و برای رسیدن به این منظور باید یادگیری مشارکتی حداقل ۶۰ تا ۸۰ درصد وقت از کلاس را به درس اختصاص دهند به اعتقاد آنها در بعضی از کلاس های درس معلمان عملاً این کار را انجام می دهند و این بیانگر این مطلب است که اختصاص دادن زمان فوق به کار مشارکتی در کلاس درس امکان پذیر است (جانسون و همکاران، ۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱).

در زمینه سازماندهی رویکرد یادگیری مشارکتی دیوید جانسون و اجر جانسون مراحل زیر را توصیه می نمایند

- ۱- تعیین هدف آموزشی
- ۲- تعیین تعداد افراد در گروه
- ۳- مرتب کردن اتاق
- ۴- تدارک دیدن مواد و وسایل آموزشی
- ۵- تشریح وظایف دانش آموزان
- ۶- فراهم کردن زمینه ایجاد وابستگی درونی، احساس مسئولیت فردی و همکاری درونی
- ۷- تعیین معیارهای موفقیت برای شاگردان و تبیین آنها
- ۸- تعیین و تبیین انتقادات و رفتارهای مطلوب و نظارت بر رفتار شاگردان
- ۱۰- راهنمایی کردن شاگردان
- ۱۱- آموزش مهارت های همکاران به شاگردان

۱۲- اختتام درس

۱۳- ارزشیابی بر کمیت و کیفیت یادگیری شاگردان

۱۴- برآورد نحوه ی بهبود بخشیدن به عملکرد گروهی

بین و ویتاکر (به نقل از کرامتی، ۱۳۸۱) نیز مراحل زیر را در سازماندهی این روش ضروری می دانند:

۱- شناساندن اهداف گروه به اعضا

۲- تعیین مراحل انجام کاری برای تحقق اهداف گروهی

۳- تعیین وظایف اعضای گروه

۴- مشخص کردن نحوه همکاری، نحوه حل اختلاف، نحوه اتخاذ تصمیم و غیره

۵- رسیدن به توافق در زمینه ارزشیابی و کنترل عملکرد

۶- بررسی پنج گام فوق و رفع کاستی ها

۷- تبدیل گروه به تیم

کاگان^۵(۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱) نیز روش های متعددی را برای آموزش همگانی به شاگردان مطرح می نماید و یکی ان این روش ها دادن شماره به هر یک از دانش آموزان می باشد در این شیوه دانش آموزان در گروه های سه نفره کار می نمایند و برای هر یک از اعضا شماره ۱ تا ۳ انتخاب می شود . تکالیف ساده ای داده می شود. همه اعضا برای تسلط بر تکالیف مسئول هستند، مربی پس از مکثی مناسب شماره ای را صدا میزند مثلا شماره ۲ دانش آموز با شماره ۲ در گروه دستشان را بالا می برند آنان مسئول سخن گفتن از جانب گروه هایشان هستند.

استریتز (۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱) نیز سازماندهی کلاس و یادگیری مشارکتی به عناصر و موارد زیر اشاره می

نماید:

۱- تعیین زمان برای آماده شدن

۲- تعریف روشن اهداف ویژه یادگیری دانش آموزان

۳- همبستگی درونی مثبت (مسئولیت های دوجانبه برای فرد یا همه با هم شنا کردن و با هم غرق شدن)

۴- پاسخگویی فردی

۵- گروه باید در چه اهداف مشترک کار نماید.

° - Kagan

- ۶- نگرش ها، رفتارها و تعاملات اجتماعی مثبت (مهارت های گروه های کوچک، درون فردی شامل مهارت های اجتماعی، تعاملات، اعتقاد، پذیرش و مهارت های حل تضاد)
- ۷- تعاملات رو در رو
- ۸- نظارت برای دریافت عکس العمل و بازخورد.
- ۹- مبادله ایده ها و اطلاعات سوال کردن و... که به گونه های مربوط به نظارت نیز می شود.
- ۱۰- فرصت های برای برای کسب موفقیت های علمی
- ۱۱- انعکاس آگاهی گروهی گزارش دادن، جریان دادن، ارزشهای خود و گروه تأکید بر رفتارهای گروه
- ۱۲- زمان کافی برای یادگیری.

نقش معلم در روش تدریس جیگ ساو

معلمان باید تسهیل کننده جریان یادگیری باشند و قبل از بکارگیری روش تدریس جیگ ساو باید حد اقل هفت تصمیم آغاز نموده یا درباره آن بیندیشند (تیلور، ۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱).

- ۱- محتوا، اهداف، معیارهای یادگیری در چه می باشند؟
- ۲- افراد و گروه ها باید مسئول و پاسخگوی چه چیزهایی باشند؟
- ۳- آیا دانش آموزان در یک زمان به تنهایی در انجام کاری شرکت نمایش یا شریک انجام کار با دیگران شوند؟
- ۴- آیا فعالیت ها با اتفاق نظر سایرین طراحی می شود؟
- ۵- ساختار فعالیت ها چگونه و مشتمل بر چه چیزهایی باشد؟
- ۶- ظرفیت گروه ها چه اندازه باشد دانش آموزان چگونه گروه بندی گردد؟
- ۷- دانش آموزان چه نقش هایی را بازی خواهند نمود؟

قبل از طراحی فعالیت های روش جی او معلمان باید خود الگوی واضح و روشنی از انجام این رویکرد بوده و مهارت های اجتماعی پردازش گویی و ... را به دانش آموذیان دهند بدون مهارت های اجتماعی یادگیری مشارکتی احتمالاً به شکست منجر خواهد شد.

این مهارت ها را می توان از طریق آموزش مستقیم الگوپردازی و شبیه سازی و تمرینات آموزش داد این مهارت ها باید به طور مداوم تمرین شوند و تقویت گردند و بخشی از زندگی روزانه در کلاس درس گردند (تیلور، ۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱).

الیس و والن نیز عنوان می نمایند برای این که گروه های همیار موفق شوند معلم سه چیز را باید رعایت کند و هنگامی که دانش آموزان در یک گروه کار می کنند رفتار آنها را زیر نظر داشته باشد.

- نتایج حاصل از مهارت‌های اجتماعی ای که دانش آموزان به کار می برند به آنها بگویند و به آنها کمک کنید تا از این مهارت ها آگاهانه استفاده کنند.

- در مواقع متناسب برای آموزش مهارت‌های فردی در کارگروه‌ها مداخله کنند (الیس و وال، ۱۳۷۹). یکی از وظایف مهم معلم در فرایند جیگ ساو آماده کردن شاگردان برای مشارکت میباید. به نظر کوهن اشتباه است اگر تصور کنیم کودکان (یا حتی بزرگسالان) میدانند چگونه باید با یکدیگر کار کنند. بدین منظور طراحی یک دوره آموزشی کوتاه مدت برای توجیه شاگردان در زمینه نحوه کار کردن در گروه ضروری است. در این آموزش باید سعی شود علاوه بر آگاه کردن شاگردان از قوانین کار کردن در گروه به آنها کمک شود تا هنجارها و قوانین مورد نظر را درونی کنند. در این دوره‌ها باید هنجارهای مربوط به کلاس‌های درس سنتی تا حدود زیادی شکسته شود مثلاً هنجارهایی نظیر این که:

۱- فقط کار خودت را انجام بده و کاری به دیگران نداشته باش و به آنچه دانش‌آموزان دیگر میگویند توجهی نکن.

۲- هرگز از دانش آموزان دیگر درخواست کمک نکن و صرفاً به آنچه معلم میگویند توجه داشته باش.

۳- فقط به معلم که در جلو کلاس ایستاده است نگاه کن و ساکت و آرام باش. معلم‌ان پیر و نگرش سنتی در برابر دانش آموزان مقاطع تحصیلی پایین سعی میکنند از طریق تکرار، تشویق و تنبیه این هنجارها را تقویت کنند دانش آموزان باید هدف از کار گروهی و اهمیت کار گروهی را بدانند آماده کردن شاگردان برای یادگیری مستلزم این است که مشخص شود دانش آموزان دقیقاً چه هنجارهایی را لازم است فرا بگیرند.

این هنجارها و مهارت‌ها را میتوان از طریق بازی، ورزش یا تمرین آموزش داد. تکالیف مختلف کار گروهی مستلزم رفتارهای مختلف مشارکتی هستند (کرامتی، ۱۳۸۲).

بدیهی است گر چه رفتارهای مشارکتی در دروسی مانند علوم، ریاضی، علوم اجتماعی، خواندن و نوشتن، تاریخ و جغرافیا و غیره تا حدودی با یکدیگر متفاوت میباشند اما بسیار از آنها نیز تقریباً در همه دروس مشترک هستند، نظیر سوال کردن، گوش دادن به دیگران، کمک کردن، نشان دادن نحوه انجام کار به دیگران، توضیح دادن، تفکر پیرامون عقاید دیگران، عقاید دیگران را جویا شدن نسبت به گفته‌های دیگران عکس العمل نشان دادن، دقیق بودن، برای عقاید خود دلیل آوردن و به دیگران اجازه مشارکت دادن (کرامتی، ۱۳۸۲).

در مجموع میتوان گفت که معلم در روش جیگ ساو نقش راهنما و تسهیل کننده فرایند آموزش و یادگیری را بر عهده دارد. در این فرایند صراحت بخشیدن و روشن نمودن اهداف، تهیه و تدارک وسایل مورد نیاز متناسب با موضوع و اهداف درس و آموزش دادن مهارت‌های اجتماعی و مشارکتی لازم را به دانش آموزان، نظارت کردن بر فرایند یاددهی و یادگیری و ارزشیابی از آموخته ها و مهارت‌های اجتماعی شهروندی و ارائه بازخورد لازم به دانش آموزان، کمک به دانش‌آموزان در تهیه اصول و راهنماهای انجام کار در گروهها و مداخله در گروهها در مواقع ایجاد مشکل و بحران با منحرف شدن گروه از حرکت در جهت اهداف و ... از وظایف معلم میباید (ملازهی، ۱۳۹۱).

اثرات کاربرد روش مشارکتی (جیگ ساو)

جاکوبز و همکاران (۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱) با نتیجه گیری از تحقیقات انجام نشده عنوان نموده اند که دانش آموزان با استفاده از یادگیری مشارکتی میتوانند از مزایای زیر برخوردار شوند:

- دستاوردهای علمی خویش را بهبود بخشند.
  - علی رغم سطح پیشرفت قبلی یا نیازهای فردی دیگر به طور فعال تر درگیر در موضوعات با دانش آموزان دیگر شوند.
  - انگیزه برای یادگیری افزایش مییابد.
  - دانش آموزان در قبال یادگیری خود و دیگران احساس مسئولیت بیشتری مینمایند.
  - مدت زمان درگیری انجام وظیفه و کار افزایش مییابد.
  - مهارتهای اجتماعی را بهبود میبخشد.
  - عشق به مدرسه را افزایش میبخشد.
  - نگرش دانش آموزان را نسبت به یادگیری مدرسه و همسالان خود بهبود میبخشد.
  - توانایی ارزش قائل شدن و ملاحظه دیدگاه های متنوع را افزایش میدهد.
  - فرصت بیشتری به معلم برای مشاهده بررسی یادگیری دانش آموزان میدهد.
- جاکوبز و همکاران (۲۰۰۲؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱) نیز به برخی اثرات روش مشارکتی جیگ ساو در کلاس درس از دیدگاه صاحب نظران مختلف اشاره می نماید که بدین شرح می باشند:

- ۱- یادگیری متون و راهبردهای جدید از همکلاسان (هنز،^۶ ۱۹۹۰)
- ۲- رشد تفکر انتقادی در شاگردان (دیویدسم^۷ و دیگران، ۱۹۹۲)
- ۳- تقویت عزت نفس شاگردان (برونر^۸، ۱۹۹۴)
- ۴- افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (ویتور^۹ و دیگران، ۱۹۹۵)
- ۵- تقویت احساس مسئولین دانش آموزان در برابر یادگیری خود و سایرین (یرونر و سایرین، ۱۹۹۵)
- ۶- تقویت نگرشی مثبت شاگردان نسبت به یادگیری علم و دانش (رونالد، ۱۹۹۷).

^۶- Hans

^۷- Davidsam

^۸- Broner

^۹- Vittur et al

- ۷- تقویت مهارت های خود رهبری (رونالد، ۱۹۹۷).
  - ۸- تقویت پشتکار شاگردان برای حل مسائل درسی (رونالد، ۱۹۹۷).
  - ۹- تقویت مهارت های کلاس (ارتباطی - اجتماعی دانش آموزان) (فارل، ۱۹۹۹)
  - ۱۰- افزایش پیشرفت تحصیلی همه دانش آموزان اعم از قوی، متوسط و ضعیف (هرید،^{۱۱} ۲۰۰۰؛ هانگ، ۲۰۰۰ و سی، ۲۰۰۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱).
- رابطت (۲۰۰۲؛ به نقل از کرامتی، ۱۳۸۴) در بحث مربوط به مزایای به کارگیری روش جیگ ساو به موارد زیر اشاره می نماید:
- عزت نفس را در دانش آموزان میپروراند (جانسون و جانسون، ۲۰۰۶)
  - با تجارب یادگیری بیشتر، رضایت خاطر دانش آموزان را بهبود میبخشد.
  - نگرش مثبت را به مواد آموزشی افزایش میدهد.
  - چالش برانگیزی بیشتر بدون این که میزان کار در مدت معین را نامعقول سازد.
  - فراهم سازی درک عمیق تر برای دانش آموزان
  - منجر به تولید بیشتر و بهتر به سوالات

محدودیت های کاربرد روش مشارکتی (جیگ ساو)

به اعتقاد بعضی از صاحب نظران این رویکرد برای همه شاگرد آن به یک اندازه نمی تواند سودمند باشد و دانش آموزانی که عملکرد بالایی دارند از روش یادگیری رقابتی بیشتر از یادگیری مشارکتی بهره می برند (انویو بازی، ۲۰۱۱؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

در رابطه با این اعتقاد صاحب نظران بسیاری پاسخ گفته اند: مثلاً وب میگوید: دانش آموزان قوی به اندازه دانش آموزان ضعیف سود میبرند چون آنها به خاطر موقعیتشان از سوی گروه تشویق میشوند و اعتماد به نفس پیدا میکنند (وب، ۲۰۱۱؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

فلور می گوید: دانش آموزان قوی از طریق این رویکرد به درک عمیق تر مطالب درسی نائل می شوند (فلور، ۲۰۱۱؛ به نقل از ملازهی، ۱۳۹۱). بیشتر صاحب نظران این عقیده را مورد تأکید قرار داده اند این که روش مذکور میتواند برای همه دانش آموزان با توانایی های مختلف مفید باشد مثلاً اگر معلم نقش و وظیفه هر یک از دانش آموزان را دقیقاً در داخل گروه مشخص نماید، محدودیت هایی که انویوی بازی، کوهن یا دیگران مطرح میکنند به حداقل میرسد.

^{۱۰} Pharrell

^{۱۱} Herreid

یادگیری مشارکتی (جیگ ساو) تنها داروی حل مشکلات آموزشی کلاس درس نیست و به همین منظور بهتر است در کنار آن از سایر روش‌های آموزشی استفاده شود، این روش در تمام رشته های درسی قابل اجراست و بدون تردید معلم پس از اجرا باید نقاط قوت و ضعف اجرای روش را شناسایی نماید تا در آینده نقاط ضعف را کاهش و نقاط قوت را افزایش دهد (شافر،^{۱۲} ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

از زمانی که دل یک پایه تحصیلی رویکرد یادگیری مشارکتی برای اولین بار اجرا میشود دانش آموزان به دلیل این که به روش های توضیحی، عادت کرده اند و بیشتر شنونده منفعل بوده اند هر تغییر یا ضعیف غیرعادی در کلاس در آنها گردید ایجاد میکنند به ویژه اگر در وضعیت‌های قبلی در قالب همان روش سخنرانی و توضیحی خوب کار شده باشد، در این صورت باید به آنها حق داد که هر تغییری را زیر سوال ببرند یا دچار تردید و نگرانی شوند هم چنین در ابتدای کاربرد این روش دانش آموزان تصور میکنند که همه کارها را آنها انجام می دهند معلم هیچ اقدامی انجام نمی دهد اما پس از گذشت مدتی این روش جای خود را باز کند و تصور دانش آموزان تا حدود زیادی تغییر میکند و به مرور که معلم در کاربرد این مهارت بیشتر کسب میکند دانش آموزان اعتقاد بیشتری به سودمندی آن پیدا می کنند (هرید، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

اجرای موفقیت آمیز این روش مستلزم همکاری خانواده با مدرسه است بنابر این والدین دانش آموزان باید در زمینه فواید کاربرد آن آگاه شوند (بروفر و دیگران، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

برخی بر این باورند که یادگیری مشارکتی احساس مسئولیت شاگردان را در زمینه یادگیری خودشان کاهش می دهد (کول و چان، ۲۰۱۲) اما نظرگاه ها و پژوهش ها نشان دادند که طراحی و اجرای درست یادگیری مشارکتی احساس مسئولیت را در قبال یادگیری خود و سایرین افزایش می دهد.

اجرای موثری این روش مستلزم توانایی معلم در زمینه برنامه ریزی و اداره موثر کلاس درس است (برونر و دیگران، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰).

برخی از معلمان بر این باورند که نمی توانند روش یادگیری مشارکتی را در کلاس های پرجمعیت به کار ببندند و لازمه اجرای این رویکرد این است که دانش آموزان کلاس کمتر از ۳۰ نفر باشد (مرید، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰) در حالی که می معتقد است این رویکرد را در کلاس های پرجمعیت تجربه کرده و نتایج مثبت گرفته است (می، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰). همچنین گزارش شده که این روش برای کلاس های بیش از صد نفر هم موثر واقع شده است.

چنانچه این روش به خوبی اجرا نشود انگیزه دانش آموزان قوی هم نسبت به انجام دادن تکالیف و ارائه گزارش ها کاهش می یابد (کوهن، ۲۰۱۲؛ به نقل از قهرمانی، ۱۳۹۰). آموزش موثر معلمان کارآمدی اجرای این رویکرد را افزایش میدهد (قهرمانی، ۱۳۹۰)

دانش آموزانی که از نظر پیشرفت تحصیلی در سطح پایین قرار دارند ممکن است تلاش و فعالیت کمتر داشته باشند (قهرمانی، ۱۳۹۰) نظارت معلم و تعیین دقیق و وظایف دانش آموزان در هر گروه این محدودیت ها را کاهش می دهد.

^{۱۲} Shaffer

نتیجه گیری

به وجود آوردن موقعیتی برای پیشرفت، استدلال سطح بالاتر، خلق روابط مثبت بین فراگیران و تقویت روانی فراگیران از ضروریات دنیای امروز است. یادگیری مشارکتی به عنوان یکی از مهمترین و موثرترین روش های آموزشی برای دستیابی به اینگونه مسائل است. ایجاد وابستگی اجتماعی متقابل و مثبت در گروه ها یکی از موفقیت آمیزترین و گسترده ترین کاربردهای این روش است که می تواند یک چارچوب مفهومی از شیوه های علمی فعالیت گروهی را تقویت یادگیری فراهم سازد. یادگیری مشارکتی به تفاوت ها احترام می گذارد و آن را به عنوان مقوله ای واقعی قبول می کند لذا صلاحیت های اجماعی افراد رشد می یابد و موجب موفقیت افراد و در نتیجه افزایش اعتماد به نفس آنان می شود و در نهایت تفکر سطح بالاتر، انگیزه پیشرفت در این نوع یادگیری تجلی می یابد. یادگیری مشارکتی یک روش تدریس موفق در گروه های کوچک است. در این روش، در هر یک از گروه ها، دانش آموزان با توانایی های متفاوت و با استفاده از فعالیت های یادگیری گوناگون درک خود را نسبت به موضوع درسی بالا می برند. در فعالیت های گروهی بر استقلال، تشویق، تقویت و یاری همه افراد گروه اهمیت زیادی داده می شود. چنین باور و اعتمادی، عامل محرک فعالیت گروه و مشوق فعالیت فردی در گروه می باشد. در یادگیری مشارکتی مطالعه گروهی، انگیزه دانش آموزان را افزایش داده، آنها را تشویق میکند تا به فعالیت بپردازند. هدف گروهی مشترک و یکسان به علاوه حس مسئولیت پذیری در تمامی اعضا موجب میشود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۳). دانش آموزانی که با یادگیری مشارکتی از نوع جیک ساو آموزش می بینند، به مسائلی از قبیل کنترل زمان، بررسی اهداف، ایجاد ارتباط بین مطالب جدید و قبلی و درک مطلب درس توجه می کنند و در نتیجه پیشرفت تحصیلی بالاتری کسب می کنند.

منابع

- آقازاده، محرم (۱۳۹۱). تکنولوژی آموزشی بر پایه رویکرد ساخت گرایی، نشر آبیژ، تهران.
- احمدی، ملک سیما (۱۳۸۵). یادگیری به شیوه همیاری، شرکت سهامی انتشار، تهران.
- السون و بی هرگنهان (۱۳۹۰). مقدمه ای بر نظریه های یادگیری، ترجمه علی اکبر سیف، نشر دوران، تهران.
- الیس، سوزان؛ والن، سوزان (۱۳۷۹). آشنایی با یادگیری از طریق همیاری، ترجمه طاهره رستگار و مجید ملکان، نشر نی، تهران.
- بهرنگی، احمد و آقایاری، منوچهر (۱۳۸۳). تأثیر روش تدریس جیگ ساو بر خلاقیت، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، شماره ۱۳، ۳۴-۴۲.
- جویس، بروس؛ ویل، مارشال و کالهون، امیلی (۱۳۸۷). الگوهای تدریس (۲۰۰۴)، ترجمه محمدرضا بهرنگی، نشر کمال تربیت، تهران.
- سیف، علی اکبر (۱۳۷۹). روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش)، آگاه، تهران.
- قلتاش، عباس (۱۳۸۳). بررسی تاثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر کره ای در سال تحصیلی ۳۸-۸۲، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی کرج.

قهرمانی، بهپور (۱۳۹۰). بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی با تأکید بر روش جیگ ساو بر مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان پسر پایه دوم راهنمایی کوه سبز، پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم تربیتی واحد مرودشت.

کرامتی، محمدرضا (۱۳۸۱). مطالعه تأثیر یادگیری مشارکتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی در پیشرفت تحصیلی علوم دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر مشهد، پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت معلم تهران.

کرامتی، محمدرضا (۱۳۸۴). یادگیری مشارکتی (یادگیری از طریق همیاری)، فرا انگیزش، مشهد.

محققیان، شهناز؛ احمدی، غلامرضا و سعادت‌مند، زهره (۱۳۹۱). شناخت و کاربرد الگوهای نوین تدریس در میان اساتید گروه علوم انسانی، پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال نهم، دوره دوم، شماره ۸ (پیاپی ۳۵)، ۴۸-۵۹.

Aronson, E., Blaney, N. T., Skiles, J., Stephan, C. & Snapp, M. (1975). Busing and racial Tension: the Jig-saw rould to learning and liking psychology today, February, pp43-59.

Davis, J. M. (2013). Supporting creativity, inclusion and collaborative multi-professional learning. sagepub.co.uk/journalsPermissions, Vol. 16, No.1, pp. 5 –20.

Johnson, D. & Johnson, R. (2006). The cooperative learning center at university if : Minnesto ta. <http://www.coopration.org>

Johnson, D. & Johnson, R. (2001). Cooperative learning, college of Education and Human Development, <http://www.clcrc.com>

Johnson, D. & Johnson, R. (2000) Cooperative Learning methods:A meta-analysis. University of minesota may.

Santrock, J. W. (2011). Educational Psychology, McGraw Hill.

Taylor, B. (1995). Self-Directed Learning: Revisiting an Idea Most Appropriate for Middle school Students.

Williamson, S. N. (2009). Development of self-rating scal of self-directed learning, Nurse Res: 14(2), 63-66.